

НОВ СБОРНИК С БЪЛГАРСКО-ПОЛСКИ ФРАЗЕОЛОГИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

A NEW COLLECTION OF BULGARIAN-POLISH PHRASEOLOGICAL STUDIES

Фразеологични студии. Съст. и ред. Сия Колковска. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2024, 159 с., ISBN 978-619-245-400-5 (print), ISBN 978-619-245-401-2 (e-book).

Сборникът „Фразеологични студии“ е разработен в рамките на проект „Безеквивалентна фразеология в българския и полския език (лексикографски аспекти)“ (IC-PL/ 13/2022-2023) и в него участват с публикации български и полски изследователи от университети и научни институции. Тематиката на поместените статии и студии е интригуваща и е свързана не само с безеквивалентната фразеология и нейното лексикографско представяне, но и с някои съвременни фразеологични проучвания относно появата на нови фразеологизми и употребата им (включително в медиите) с оглед на националната специфика и светоусещането на българи и поляци.

Първите две студии са посветени на полските фразеологизми, за които не може да се намерят точни съответствия на български. Петър Сотиров (Университет „Мария Кюри-Склодовска“ в Люблин) е озаглавил публикацията си „Полските фразеологизми без фразеологично съответствие в българския език“ и въз основа на анализ на 250 фразеологични единици, ексцерпирани от полски лексикографски източници, обособява тематичните полета, за които се отнасят, и обяснява типологията от гледна точка на тяхната т. нар. лакуарност (фразеологична празнота) в български. П. Сотиров разграничава два основни типа: фразеологични културеми, чието възникване е свързано с различни национално специфични обстоятелства от историята, политиката, религията и т.н. на поляците, и концептуални безеквивалентни фразеологизми, чиято образност е ясна за българите, но на български се изразява по-различен начин. Авторът дава много интересни примери с фразеологизми, посочва значението им и подробно обяснява семантичната мотивация.

На проблемите за лакуарността и липсата на фразеологична еквивалентност в български и полски е посветена и студията на Диана Благоева (Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН) със заглавие „Междуетикова безеквивалентност във фразеологията (полско-българска съпоставка)“. Анализите на авторката се базират върху работата ѝ в съавторство със Св. Коева, В. Сосновски и М. Яскот по съставянето на „Речник на активната фразеология в българския и полския език“, София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2022. Д. Благоева предлага класификация на междуетиковата фразеологична безеквивалентност: референциална, структурна и конотативна. Достига също до заключението, че междуетиковата безеквивалентност е широко застъпена и въпреки че в повечето случаи се основава на социални, културни и исторически специфики, понякога за нея има трудно определими причини. Безспорен принос на студията на Д. Благоева са не само анализиранияте фразеологизми, ексцерпирани от разнообразни и важни лексикографски източници, но и многобройните научни разработки, които авторката посочва в изследването си.

На важни аспекти при съставянето на споменатия по-горе речник и обработката на включения в него материал е посветена статията „Речник на активната фразеология в българския и полския език. Особености на флективните типове на българските лексикални единици“ от Светла Коева (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН). Представени са принципите, възприети в речника за нуждите на флективната морфология, както и основните флективни типове и особености при формообразуването на конкретни фразеологизми. Посочени са много примери, тяхното граматично описание и употреба. Основният извод на авторката е, че част от флективното описание е редът на думите и възможността за вмъкване на елементи от изречението в структурата на фразеологизмите, която, включително и словоредът от синтактична гледна точка, е същата като структурата на свободните словосъчетания и изречения. В много редки случаи има фразеологизация на синтактично и словоредно равнище.

На някои нови полски фразеологизми, неологизми и оказионализми е посветена статията „O powych frazeologizmach w komunikacji medialnej“ („За новите фразеологизми в медийната комуникация“ на Йоанна Сатола-Сташковяк (Академия по хуманитарни науки и икономика в Лодз). Анализираният от авторката материал е от интернет сайтове, блогове, видеа и др., като за целта са проведени консултации с геймъри, студенти и младежи от 18 до 21 години. Разглеждат се промените в полския език като естествен резултат от еволюцията на езика, културата и обществото. Авторката групира изследвания материал според източниците: технологии и нови медии, обществени промени, политика и актуални събития, попкултура, младежки сленг, промени в начините на мислене, културни влияния, промени в стила на комуникация. Поради различни причини много от фразеологизмите и изразите, които Й. Сатола-Сташковяк посочва, са национално специфични и нямат еквиваленти и съответствия на български, докато други благодарение на интернет и международния обществено-политически живот са навлезли в много езици.

На особеностите на езика и ролята на фразеологизмите в подкастите е посветена статията Яна Сивилова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) „Фразеологията в подкаста“. Един от приносите на тази публикация е именно нейното новаторство – все още не са много езиковедските изследвания на подкаста – един сравнително нов формат. Авторката споделя, че избраните подкасти, които разглежда, са по препоръка на студенти, защото целта ѝ е да постави акцент върху фразеологията на по-младите поколения. Изводите, до които достига, са, че в разглежданите подкасти преобладават много чужди езици – като лексика и фразеология. Често в изреченото на български се вмъкват редица чуждоезични изрази и фразеологизми, превес имат тези от английски. В някои случаи, тъй като част от водещите са българи, пребиваващи в чужбина, в начина им на говорене се усеща чуждоезиковата интерференция. Понякога те употребяват много жаргонни и разговорни изрази. Според Я. Сивилова фразеологията в подкастите изпълнява същите функции, както в устната комуникация, особеностите на фразеологизмите зависят от предпочитанията на водещите, но и от стремежа им да привлекат аудитория.

На някои национално специфични фразеологизми в българския език е посветена статията на Емилия Недкова (Русенски университет „Ангел Кънчев“), озаглавена „Защо вятърът е варен, а снегът – печен, или за чувството за хумор на българина през призмата на фразеологията“. Основавайки се на схващанията, че езикът е не само средство за комуникация, но и културен код, а фразеологията е отражение на националния менталитет, авторката се спира на някои иронични и шеговити български фразеологизми, въз основа на които прави заключения за менталитета на българина и неговото витално чувство за хумор.

Обзорна е студията „Едноезични фразеологични речници в българската лексикография“ на Михаела Кузмова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН), в която се разглеждат фразеологичните речници на българския език, издадени през последните петдесет години. Авторката ги обособява в две големи групи: 1. Общи (неучебни) речници на българския език и 2. Учебни фразеологични речници. Тази публикация е приносна не само защото за пръв път се прави обстоен преглед на българската едноезична фразеография за посочения период, но и защото в нея много задълбочено се представят задачите на речниците, принципите им за съставяне, изворите, структурата и обемът, като се изтъкват и анализират предимства, но и недостатъци.



Последната статия в сборника „За фразеологичния параметър на двуезичните речници“ е на Надежда Костова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН). Първоначално авторката обръща внимание върху включването на фразеологизми и обособяването им в речниковите статии в двуезични (преводни) речници, след което разглежда представянето на фразеологизмите в специализираните фразеологични речници – както едноезични, така и двуезични. Специално внимание отделя върху методите на двуезичната лексикография и двуезичната фразеография, както и върху лексикографските проблеми, възникващи при представянето на фразеологията в общите двуезични речници. Конкретни примери са дадени с представянето на фразеологичния материал (по-точно българския словник) в подготвяния от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ българско-хърватски речник.

В заключение, сборникът „Фразеологични студии“ представя различни аспекти и тенденции в съвременното проучване на фразеологизмите и развитието на фразеологията в българския и полския език. Същевременно засяга редица въпроси и проблеми на двуезичната фразеография, чиито отговори и решения биха могли да са полезни и ценни и при различни разработки (статии, студии, речници и др.), свързани не само с българския и полския, но с другите славянски (а и не само) езици.

Даниела Константинова*

* Даниела Константинова – доц. д-р, катедра „Славистика“, Филологически факултет, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, d.konstantinova@ts.uni-vt.bg, <https://orcid.org/0000-0002-0352-9159>.